

Результати таких перетворень найчастіше мають контрпродуктивний характер, що й сталося у випадку зі США, де непередбачені наслідки імміграційної політики започаткували низку подій, що спричинили інтенсифікацію міграційних потоків, незважаючи на спроби з ними впоратися.

1. Гарусова Л. М. Еволюція імміграційної політики США: фактор нелегальної міграції. 2020. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-immigratsionnoy-politiki-ssha-faktor-nelegalnoy-migratsii>.

2. Длугопольська Т. І. Міжнародна міграційна політика: від теорій до імплементацій. *Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна*. 2020. № 12. С. 31-49.

3. Сергієнко Т.І. Роль регіональної політики ЄС у формуванні європейської ідентичності. *Вісник мариупольського державного університету серія: історія. політологія*, 2018. Вип. 22-23. С.253-262.

4. Тимофєєв І. М. Історична рефлексія міграційної політики США. *Міжнародні процеси*. 2008. № 1 (16). С. 52-61.

5. Kondratiuk O., Fedchak I., Lepekha O., Senyk S., Marets B. War on crime: From passive behaviour of an undercover agent to active forms of covert influence on accomplices of criminal activities. *Scientific journal «Philosophy, Economics and Law Review»*. Volume 1, no. 2, 2021. С. 144-166.

Олександр ГАЛДИКІН

доцент кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, Україна), кандидат юридичних наук, доцент

СУВЕРЕНІТЕТ ДЕРЖАВИ І ЗОВНІШНЕ УПРАВЛІННЯ

Загострення протиріч між провідними державами світу в умовах процесів глобалізації дає підстави для утворення та розвитку нових форм міждержавних відносин, виникненню загрози державному суверенітету сучасних країн, що опинилися у сфері впливу їх інтересів, а й подекуди утворенню зовнішнього управління ними.

Безумовно, що майбутнє суверенних держав повинно розглядатись в площині збереження державного суверенітету. Разом з тим, прихильники теорій «розмитого» або «обмеженого» не безпідставно піддають критиці його класичну інтерпретацію, яка видається дещо ідеалістичною, враховуючи сучасні глобальні проблеми. Активно просуваються ідеї *десуверенізації* держав, створення керованої глобальної світової системи. Лунають думки, що суверенітет держав є насамперед обов'язком їх урядів нести відповідальність за гідність і основні права і свободи людини, за збереження

суспільного надбання міжнародного співтовариства; що суверенітет держави може бути досягнутий за допомогою співтовариства з іншими державами; що держави потрапляють під свого роду опіку міжнародного або світового співтовариства, перед яким вони зобов'язані звітувати, але від якого вони відповідно можуть зажадати підтримки [1, с. 59–60].

Зовнішнє управління часто ототожнюють із *глобальним неоколоніалізмом* – системою нерівноправних (економічних і політичних) відносин, що нав'язана розвинутими країнами решті світу, заснована на їх військовій могутності та діяльності монополістичного капіталу, міжнародних фінансових організацій і ТНК [2, с. 21–22].

Безумовно, що головними передумовами розвитку зовнішнього управління державами можна вважати, як крах світової колоніальної системи ХХ століття, так й утворення глобального суспільства на основі світового ринку, адже глобалізація запускає процеси денаціоналізації, зменшення ролі держав, трансформацію розуміння державного суверенітету в нову форму, яка забезпечується системою як державних так і наддержавних інституцій.

Характер зовнішнього управління – як правило, прихований (латентний), що є невід'ємною характеристикою сучасних неототалітарних форм державного (політичного) режиму [3, с. 49].

На нашу думку, практична реалізація зіткнення цивілізаційних інтересів має й зворотну сторону. Можливо, мова йде про нове життя таких, що вже стали класичними форм клієнтської державності, як: *асоційована держава, держава-сателіт, маріонеткова держава, неоколонія та протекторат*. Зазначимо, що специфіка офіційної політико-правової культури унеможлиблює застосування подібних термінів до сучасних держав, але маніпулятивний характер термінології сьогодні став невід'ємною частиною впливу на масову свідомість. Підтвердженням цієї тези виступає оформлення квазідержавних утворень з різним ступенем суверенності. Відповідно до проведеної автором класифікації, державу, яка знаходиться під зовнішнім управлінням можна віднести до квазідержавних утворень, за умов достатнього ступеня зовнішнього контролю, його ефективності та масштабності [4, с. 110–116].

Разом з тим реалізація теорії багаторівневого зовнішнього управління, яка, на думку С. Лавенекса та Ф. Шіммельфеніга, має три напрями (типи): ієрархію, мережеве управління та ринок, можлива й за умов збереження формальних ознак суверенітету [5]. На нашу думку, варто акцентувати увагу на ознаках зовнішнього управління, що визначають його сутність, які слушно розглянути відповідно до основних сфер його прояву та впливу, а це: політична сфера, організаційна сфера, фінансово-економічна сфера, соціально-ідеологічна та інформаційна сфера.

Політична сфера:

1. Втручання у внутрішні справи держави, шляхом прямого диктату або непрямого впливу з метою спрямування її дій у власних інтересах.

2. Контроль за зовнішньою та внутрішньою політикою держави.

3. Використання населення та території держави для проведення експериментальних управлінських моделей політичних реформ.

Організаційна сфера:

1. Оформлення зовнішнього втручання у внутрішні справи держави ініціативою владних «місцевих еліт».

2. Чіткий розподіл місцевих елітарних кіл на «своїх», які залучені до зовнішнього управління та «чужих», які йому протистоять, або намагаються протистояти.

3. Лобіювання кадрових призначень на керівні посади в центральних державних органах, державних підприємствах та державних установах.

4. Неофіційна підтримка діяльності радикально-налаштованих організацій, їх використання в якості груп тиску на опозиційні політичні організації та громадські рухи.

5. Організація нелегальної паралельної підзвітності в якості елемента зовнішнього контролю над державними чиновниками центрального апарату.

6. Залучення на керівні посади в державних організаціях громадян інших держав, які належать до «агентів впливу».

7. Проведення «агентами впливу» нарад та консультацій з державними чиновниками та представниками місцевого самоврядування.

Фінансово-економічна сфера:

1. Формування фінансової залежності держави від наддержавних фінансових організацій та фондів.

2. Фінансування та грантове забезпечення бажаних напрямів діяльності.

3. Створення можливостей для додаткового фінансування лояльних державних чиновників з центрального апарату.

4. Використання населення та території держави для випробування сумнівних фінансово-економічних проектів.

5. Утворення наглядових рад з іноземними представниками «агентами впливу» для керівництва державними підприємствами та установами.

Соціально-ідеологічна та інформаційна сфера:

1. Ігнорування прагнень більшості населення держави на користь власних інтересів та інтересів «своїх» еліт.

2. Корикування ідеологічних засад розвитку держави і суспільства, які позбавляються незручної для кураторів історичної правди.

3. Запобігання будь яким проявам консолідації суспільства керованої держави з потенційними супротивниками кураторів зовнішнього управління.

4. Втручання у освітню, мовну та релігійну політику, з метою зміцнення власного керованого впливу та протидії його наявності боку інших сторонніх суб'єктів.

5. Сприяння сублимації соціальної напруги на пошук зовнішнього та внутрішнього ворога.

6. Оформлення системи неофіційної цензури, яка при формальному проголошенні відданості принципам свободи слова та друку, діє через контроль з боку недержавних суб'єктів за сторінками в соціальних мережах, відеохостінгами, та іншими засобами масової інформації.

7. Інформаційно-психологічний вплив на суспільну свідомість, спрямований на дезінформацію, приховання важливої інформації, а в кінцевому варіанті – кардинальну її трансформацію [6, с. 163–164].

Підсумовуючи вищенаведене, можна зазначити, що майбутнє сучасних суверенних держав постає принаймні у двох песимістичних варіантах.

Перший: глобальна транснаціональна фінансова олігархія, остаточно звільнившись від державних обмежень, реалізує політику демонтажу реального суверенітету сучасних держав, залишаючи від них необхідні їй елементи: зовнішню атрибутику, фіскальні функції, апарат управління та примусу.

Другий: в епоху глобалізації національні держави втрачають частину свого суверенітету, й реальним стає суперництво цивілізаційних груп. В умовах неоліберальних трансформаційних процесів, воно може призвести, а подекуди вже й призводить, до посилення тиску з боку наддержав, які в боротьбі за світове лідерство, прагнуть утворити геополітичні сфери впливу, примушуючи інші держави, які вони включають у сферу своїх інтересів, «з власної волі» віддавати частину своїх прав і повноважень, за умов надання їм підтримки.

---

1. Грінюк Н.В. Поняття суверенітету у сучасному міжнародному праві. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. Випуск 559. Правознавство. С. 58–61.

2. Горелов А.А., Бронников И.А. Глобальний неоколоніалізм и проблема суверенитета. *Власть*. 2015 № 2. С. 44–50.

3. Талдикін О.В. Сучасні недемократичні форми державного (політичного) режиму. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2019. №1. С. 44–51.

4. Талдикін О.В. Поняття та класифікація квазідержав. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 1. С.110–116.

5. Lavenex S., Schimmelfennig F. EU Rules beyond EU Borders: Theorizing External Governance in European Politics. *Journal of European Public Policy*, 2009, vol. 16, № 6, p. 797–800.

6. Taldykin O. V. External governance of the state in the context of sovereignty problem. *Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лют. 2021 р.)*. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021.С. 161-164.